

VYBRANÉ ASPEKTY KULTURY A PÍSEMNICTVÍ EGYPTA

LS 2020/2021, 2/0

AEA500047

vyučující: F. Coppens, H. Vymazalová, J. Honzl, M. Bardoňová

jazyk výuky: čeština, angličtina

atestace (Z): aktivní účast v hodinách

Kredity: 4

Kurz studenty seznámí s vybranými příklady staroegyptské písemné tradice v širším kontextu staroegyptské kultury, chrámů, pohřebišť a pohřebních zvyklostí.

Ze starších období egyptských dějin bude věnována pozornost mimo jiné nápisům na stélách a v hrobkách, nápisům z chrámového a kultovního kontextu a jejich společenským, kulturním a ideologickým aspektům. Zvláštní pozornost si zaslouží interpretace tzv. "politických" textů, jejichž výklad je dlouhodobě předmětem debat. Z pozdějších období egyptských dějin bude kladen důraz na doklady v cizích jazycích (např. aramejšťina, řečtina, latina) a doklady dvoj- a trojjazyčné, včetně společenského a kulturního pozadí jejich uživatelů, zkoumaného na základě dochovaných příkladů z písemné i materiální kultury.

Kurz se skládá z následujících čtyř témat:

1. Vybrané písemné doklady ze Staré říše (H. Vymazalová; 19. a 26. února, 5. března)
2. Střední říše (M. Bardoňová; 12., 19. a 26. března)
3. The Multilingual and Multicultural Environment of Persian and Ptolemaic Egypt (F. Coppens; 9., 16. a 23. dubna)
4. Latina v Egyptě (v kontextu) (J. Honzl; 30. dubna, 7. a 14. května)

1. Vybrané písemné doklady ze Staré říše (H. Vymazalová)

První tři lekce kurzu se zaměří na doklady z období Staré říše, a to zejména na nápisy z hrobek a jejich potenciál k zachycení společenského, administrativního a hospodářského vývoje státu v tomto období. Pozornost bude věnována např. nápisům na stěnách kaplí, nepravých dveřích, překladech vstupů či předmětech pohřební výbavy v širším kontextu architektonické podoby hrobky i její výzdoby, dále také biografickým nápisům nebo královským análům. Studenti se seznámí s proměnami tohoto typu materiálu během období Staré říše.

Vybraná základní literatura:

N. Kloth, *Quellentexte zur ägyptischen Sozialgeschichte I: Autobiographien des Alten Reichs und Ersten Zwischenzeit*, Berlin 2018.

M. Lichtheim, *Ancient Egyptian Literature. Vol. I: The Old and Middle Kingdoms*, Berkeley 2006.

A. Loprieno (ed.), *Ancient Egyptian Literature. History and Forms*, Probleme der Ägyptologie 10, Leiden, New York, Cologne 1996.

K. Sethe, *Urkunden des Alten Reichs*, Leipzig 1933.

W. K. Simpson – R. Faulkner – E. Wente, *The Literature of Ancient Egypt: An Anthology of Stories, Instructions and Poetry*, New Haven, London 1972.

N. Strudwick, *Text from the Pyramid Age*, Writings from the Ancient World 16, Atlanta 2010.

B. Vachala, *Nejstarší literární texty v nekrálovských hrobkách egyptské Staré říše*, Brno 2000.

2. Střední říše (M. Bardoňová)

Následující tři lekce kurzu *Vybrané aspekty kultury a písemnictví Egypta* se zaměří na dobové (tj. středoříšské) písemné doklady jako pramen k rekonstrukci politické, sociální a ekonomické historie Střední říše. Základním cílem je seznámit se s metodikami práce s písemnými prameny, a zejména pak s problémy spojenými s jejich interpretací: tj. nakolik jsou dané písemné prameny relevantní pro vyvození konkrétních závěrů o společnosti, ekonomii či politice ve Střední říši; jaký typ informací nám vlastně poskytují; problém užitého jazyka a termínů; a problém toho nakolik je možné využívat texty v kombinaci s archeologickými a ikonografickými prameny a kde jsou naopak jejich limity.

V jednotlivých hodinách se postupně zaměříme na tři obsáhlé kategorie textů – 1) administrativní a právní; 2) texty zaměřené na sebeprezentaci jednotlivců a krále (autobiografie, královské anály a předchůdce novoříšských „Königsnovelle“); 3) literární texty. Začneme vždy obecným úvodem shrnujícím problematiku metodiky práce a interpretace vybraného typu textů a následně budeme demonstrovat daný problém na konkrétní případové studii.

- 1) Administrativní a právní texty. Případová studie: sňatky a rodina ve Střední říši na příkladu studia Wahova „rodinného archívu“.
- 2) Texty zaměřené na sebe-prezentaci krále a ne-královských osob. Případové studie: a) královské dary a štědrost I; b) možné percepce núbijské zahraniční politiky Senwosreta III na základě čtení stély ze Semny.
- 3) Literární texty. Případová studie: královské dary a štědrost II

Literatura:

Edice pramenů (příklady):

- H. Altenmüller, *Zwei Annalenfragmente aus dem frühen Mittleren Reich*. Hamburg 2015.
- M. Collier, S. Quirke, *The UCL Lahun papyri: letters*. Oxford 2002
- M. Collier, S. Quirke, *The UCL Lahun Papyri: religious, literary, legal, mathematical, and medical*. Oxford 2004
- M. Collier, S. Quirke, *The UCL Lahun Papyri: accounts*. Oxford 2006
- R. Landgráfová, H. Navrátilová, *It is my good name that you should remember: Egyptian biographical texts on Middle Kingdom stelae*. Praha 2011
- Quirke, *Egyptian Literature 1800 BC: questions and readings*, London 2004.

Semna Stela:

[https://mjn.host.cs.st-](https://mjn.host.cs.st-andrews.ac.uk/egyptian/texts/corpus/pdf/SecondSemnehSesostrisIII.pdf)

[andrews.ac.uk/egyptian/texts/corpus/pdf/SecondSemnehSesostrisIII.pdf](https://mjn.host.cs.st-andrews.ac.uk/egyptian/texts/corpus/pdf/SecondSemnehSesostrisIII.pdf)

Další:

- H. Hays, M. Frank Feder, L. D. Morenz (eds.), *Interpretations of Sinuhe: inspired by two passages*. Leiden 2014.
- A. Loprieno (ed.), *Ancient Egyptian literature: history and forms*, Leiden 1996.
- R. B. Parkinson, *Poetry and culture in Middle Kingdom Egypt: a dark side to perfection*, London 2002.
- G. Posener, *Littérature et politique dans l'Égypte de la XIIe dynastie*, Paris 1956.

3. The Multilingual and Multicultural Environment of Persian and Ptolemaic Egypt (F. Coppens)

The third part of the course focuses on the second half of the first millennium BC, in particular on the periods the country was governed by foreign rulers (esp. the Twenty-Seventh or Persian Dynasty, and the Ptolemaic period). The course aims to present the students with the still available textual and inscriptional evidence for this period, with a focus specifically on languages in use beyond Egyptian and Greek (e.g. Aramaic and Carian). Topics such as the contextual use of different languages, the occurrence of bilingualism, as well as the social and cultural background of its users based on the available written evidence and material culture will be investigated. A specific case study will relate to the Jewish presence in Egypt in Persian and Ptolemaic times.

Selective bibliography

a. General

- Hölbl, G., *Geschichte des Ptolemäerreiches: Politik, Ideologie und religiöse Kultur von Alexander dem Grossen bis zur römischen Eroberung*, Stuttgart 2004.
- Johnson, J. H. (ed.), *Life in a multi-cultural society: Egypt from Cambyses to Constantine and beyond*, SAOC 51, Chicago 1992.

- Modrzejewski, J. M., *The Jews of Egypt: from Rameses II to emperor Hadrian*, Princeton 1997.
- Thompson, D. J., *Memphis under the Ptolemies*, Princeton 1988.
- Vittmann, G., *Ägypten und die Fremden im ersten vorchristlichen Jahrtausend*, Mainz 2003.

b. Texts and inscriptions

Masson, O., *Carian inscriptions from North Saqqara and Buhen*, Texts from Excavations. Memoir 5, London 1978.

Porten, B., *Archives from Elephantine: The life of an ancient Jewish military colony*, Berkeley 1968.

Porten, B. — J. J. Farber, *The Elephantine papyri in English: three millennia of cross-cultural continuity and change*, *Idocumenta et monumenta Orientis antiqui* 22, Leiden 1996.

Segal, J., *Aramaic texts from North Saqqara*, Texts from Excavations. Memoir 6, London, 1983.

4. Latina v Egyptě (v kontextu) (J. Honzl)

Série přednášek pojednává o různých aspektech užívání latiny v římském Egyptě. Latina zde byla vždy výrazně minoritním jazykem. Na druhou stranu se jednalo o jazyk v Egyptě tehdy vládnoucí mocnosti, římské říše. To se odrazilo na specifickém postavení latiny v egyptské společnosti. Přestože nejsou početné, mnohé z latinských nálezů, ostrak a papyrů z Egypta patří k nejvýznamnějším a nejzajímavějším písemným pramenům své doby. Účastníci kurzu budou seznámeni s různými typy písemných pramenů užívajících latinu i s vybranými texty, které budou (v originále i v překladu) podrobně pojednány a rozebrány. Jednotlivé texty a jejich skupiny budou zasazeny do kontextu souvisejících společenských a kulturních jevů. Výklad se ve třech přednáškách věnuje (1) obecnému uvedení do problematiky a následně sérii úžeji vymezených témat zaměřených na užití latiny (2) ve veřejném prostoru a (3) v administrativě, právní praxi a v soukromém užití obyvatel římského Egypta.

Doporučená literatura:

Adams, J. N. (2003): „Latin in Egypt“. In Adams, J. N., *Bilingualism and the Latin Language*. Cambridge, pp. 527–641.

Evans, T. V. (2012): „Latin in Egypt“. In Riggs, C. (ed.), *The Oxford Handbook of Roman Egypt*. Oxford, pp. 516–525.

Anderson, R. D. – Parsons, P. J. – Nisbet, R. G. M. (1979): „Elegiacs by Gallus from Qaşr Ibrîm“. *The Journal of Roman Studies*, 69, pp. 125–155.

Bernand, A. (1972): *De Koptos à Kosseir*. Leiden.

Bernand, A. (1977): *Pan du désert*. Leiden.

Bernand, A. – Bernand, E. (1960): *Les inscriptions grecques et latines du Colosse de Memnon*. Paris.

Bernand, A. – Bernand, E. (1969): *Les inscriptions grecques de Philae*, 2 Vols. Paris.

Bingen, J. – Cuvigny, H. – Bülow-Jacobsen, A. et al. (1992–2009): *Mons Claudianus, Ostraca Graeca et Latina*, 4 Vols. Cairo.

Cavenaile, R. (1956): *Corpus Papyrorum Latinarum*. Wiesbaden.

- Mommsen, T. *et al.* (1862–) *Corpus Inscriptionum Latinarum*. Berlin.
- Gauthier, H. (1911–1914): *Le Temple de Kalabchah*, 2 Vols. Cairo.
- Hoffmann, F. – Minas-Nerpel, M. – Pfeiffer, S. (2009): *Die dreisprachige Stele des C. Cornelius Gallus*. Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete Beiheft 9. Berlin.
- Kayser, F. (1994): *Recueil des inscriptions grecques et latines, non funéraires, d'Alexandrie impériale: Ier-IIIe s. apr. J.-C.* Cairo.
- Keenan, J. G. – Manning, J. G. – Yiftach-Firanko, U. (Eds., 2014): *Law and legal Practice in Egypt from Alexander to the Arab Conquest*. Cambridge.
- Łajtar, A. – van der Vliet, J. (2006): Rome-Meroe-Berlin. „The Southernmost Latin Inscription Rediscovered ("cil" III 83)“. *ZPE*, 157, pp. 193–198.
- Pfeiffer, S. (2015): *Griechische und lateinische Inschriften zum Ptolemäerreich und zur römischen Provinz Aegyptus*. Einführungen und Quellentexte zur Ägyptologie 9. Berlin.
- Mairs, R. (2011): „Acriostich Inscriptions at Kalabscha (Roman Talmis): Cultural Identities and Literary Games“. *CdE*, 86, pp. 281–297.
- Waebens, S. (2012): *Picturing the Roman Army in Third-Century Egypt. Tombstones from the Military Necropolis at Nikopolis*. Disertační práce. Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.
- Alston, R. (2003): *Soldier and Society in Roman Egypt*. London – New York.
- Bagnall, R. S. (1993): *Egypt in Late Antiquity*. Princeton.
- Brunt, P. A. (1975): „The Administrators of Roman Egypt“. *The Journal of Roman Studies*, 65, pp. 124–147.
- Riggs, C. (ed., 2012): *The Oxford Handbook of Roman Egypt*. Oxford.
- Foertmeyer, V. A. (1989): *Tourism in Graeco-roman Egypt*. Disertační práce, Princeton University, Princeton.
- Rosenmeyer, P. A. (2018): *The Language of Ruins. Greek and Latin Inscriptions on the Memnon Colossus*. New York.
- El-Saghir, M. *et al.* (1986): *Le camp romain de Louqsor*. Le Caire.